

Opgaven

Concept D3

Markt (deel 3)

Naam:

Paraaf docent
d.d.

Instructie:

In overleg met de docent wordt onderstaande planning gemaakt. In principe mag je niet achterlopen op deze planning. Als dit toch gebeurt moet je met je docent overleggen hoe de achterstand zo snel mogelijk in te lopen.

- Opgaven maak je altijd in dit boekje (links van de opgave).
- Bij het beantwoorden van vragen begin je met het herhalen van de vraag. Bij de toetsen wordt hierop ook gelet.

Planning Concept D3 Markt:

WEEK:	LESWEEK:	LES:	TAAK / SCHOOLWERK:
	1	1	<i>Planning en instructie Concept D3</i>
		2	Opgave D3-1 en D3-2
		3	Opgave D3-3 en D3-4
	2	1	<i>Instructie Concept D3</i>
		2	Opgave D3-5 en D3-6
		3	Opgave D3-7 en D3-8
	3	1	<i>Instructie Concept D3</i>
		2	Opgave D3-9 en D3-10
		3	Opgave D3-12, D3-13 en D3-14
	4	1	Opgave D3-15, D3-16 en D3-17
		2	Opgave D3-18, D3-19 en D3-20
		3	Opgave D3-21, D3-22 en deadline

De lessen:

Economie is een vak waarbij het maken van veel opgaven belangrijk is. Na de instructie moet de lesstof worden geoefend. In principe kun je - mits je tijdens de lessen aandachtig doorwerkt - bijna alle opgaven in de les maken en controleren (onder begeleiding van de docent). Er zullen echter momenten zijn waarop je zelfstandig opgaven moet (af)maken en nakijken. Tijdens het maken van de opdrachten economie kun je gebruik maken van de uitwerkingen die bij de opgaven horen. Deze zijn te vinden op het internet:

<http://www.economie.dse.nl>

Controle:

Nadat je de opgaven hebt gemaakt moet je aan de hand van de uitwerkingen je antwoorden controleren en corrigeren met een andere kleur pen. Zo zie je bij het leren wat moeilijk was. Bij elke module wordt de voortgang door de docent gecontroleerd en geregistreerd. Je dient er zelf ook op toe te zien dat elke afgeronde module door de docent wordt afgetekend. Dit is het (verplicht) handelingsdeel van het PTA.

Verdieping:

Deze stof wordt herhaald c.q. verdiept in Herhalingsmodule D (Module HD).

Opgave D3-1

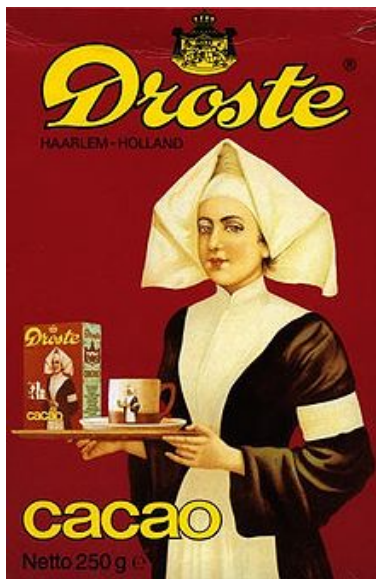
Hieronder zie je de bedrijfskolom van chocolade staan.

- a) *Wat versta je onder een bedrijfskolom?*
 b) *Hoeveel markten kun je onderscheiden voor wat betreft de bovengenoemde bedrijfskolom? Motiveer je antwoord.*

Een bekende Nederlandse chocoladefabriek is Droste. Gezien de hevige concurrentie, overweegt Droste een prijskartel aan te gaan met de overige chocoladefabrieken.

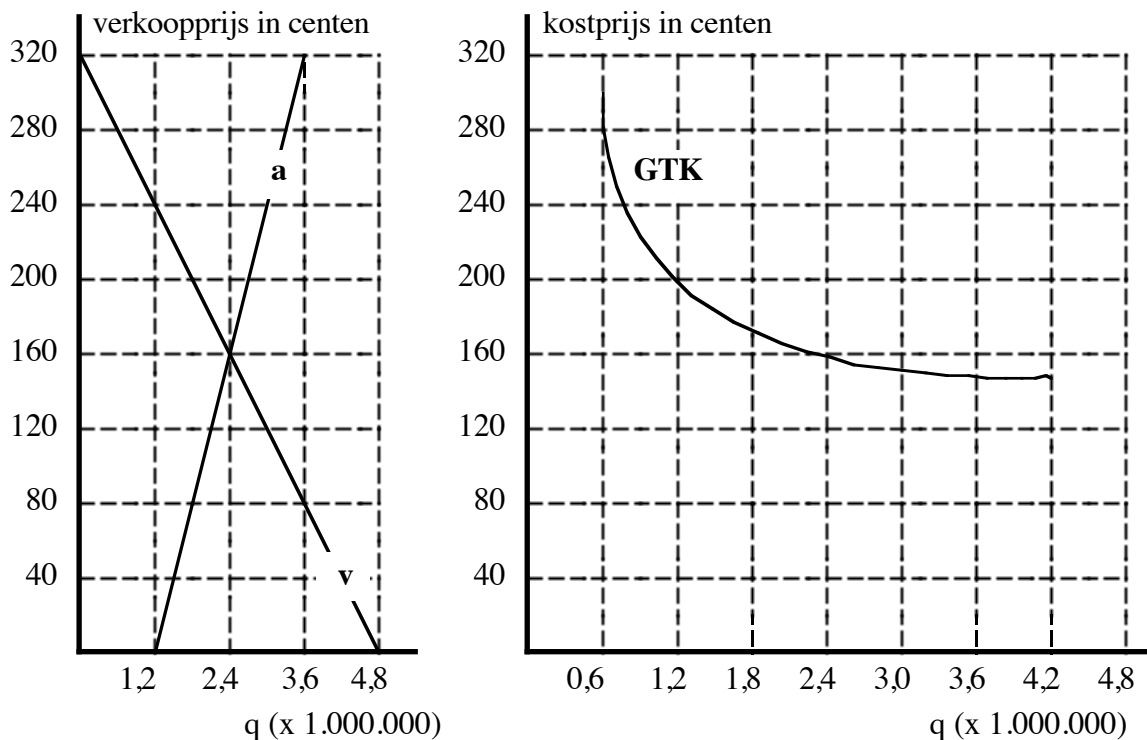
- c) *Maak een keuze: in een prijskartel wordt een minimumprijs / maximumprijs afgesproken. Leg uit.*

Een andere mogelijkheid om de concurrentie te beperken, is het aangaan van een productiekartel. Bij een productiekartel zal -net als bij een prijskartel- sprake zijn van een prijsstijging. Droste voelt meer voor een productiekartel dan voor een prijskartel, omdat een prijskartel een belangrijk nadeel oplevert.

- d) *Leg uit dat bij een productiekartel er ook sprake zal zijn van een prijsstijging.*
 e) *Leg uit welk nadeel een prijskartel heeft in tegenstelling tot een productiekartel.*

Het effect van een productiekartel op de winst valt af te lezen uit de onderstaande grafiek. In de grafiek is de totale Nederlandse chocolademarkt afgebeeld, dus de collectieve vraag- en aanbodlijn. Daarnaast is de collectieve Gemiddelde Totale Kostenlijn (GTK-lijn) getekend.

f) *Wat versta je onder een collectieve aanbodlijn?*

In situatie 1 gaan we ervan uit dat er nog geen productiekartel ingesteld is en het marktmechanisme dus niet verstoord wordt.

g) *Tegen welke prijs zal chocolade in situatie 1 worden verhandeld? Hoe groot is de collectieve winst dan?*

In situatie 2 is er sprake van een productiekartel. In het productiekartel wordt afgesproken het collectieve aanbod te verminderen met 1,8 miljoen.

h) *Bereken met behulp van de grafiek de collectieve winst in situatie 2.*

i) *Geef in bovenstaande grafiek d.m.v. arcering weer: de totale winst, de totale kosten en de totale omzet.*

Opgave D3-2

Vraag en aanbod van goederen ontmoeten elkaar op een markt. Daarbij kunnen we verschillende marktvormen onderscheiden.

- a) *Wat is een abstracte markt? Geef tevens een voorbeeld.*
- b) *Wat is een concrete markt? Geef tevens een voorbeeld.*
- c) *Noem de twee prijsbepalende factoren van een marktform.*
- d) *Wat is het verschil tussen monopolistische concurrentie en volkomen concurrentie?*
- e) *Wat versta je onder een oligopolie?*
- f) *Onder een oligopolie zijn allerlei vormen van gedrag mogelijk. Noem twee vormen van gedrag.*
- g) *Geef met behulp van een grafiek het verloop van de prijsafzetcurve weer, van een individuele producent die onder volkomen concurrentie opereert. Benoem de assen.*
- h) *Waar is de prijsafzetlijn (= GO-lijn) van een monopolist aan gelijk?*

Opgave D3-3

In een jaar worden de tarieven van het openbaar vervoer per bus verhoogd met 10 procent. Dit heeft per busmaatschappij verschillende gevolgen. Een busonderneming kan als een monopolist beschouwd worden voor het gebied dat zij bestrijkt.

We vergelijken twee identieke busondernemingen, te weten de AMZ uit Goes en de Rotterdamse Busonderneming (RBO).

Van elk van beide busondernemingen is het volgende bekend:

- Vóór de prijswijziging werden per jaar 2.000.000 kaarten verkocht, tegen een gemiddelde prijs van € 5,-
- De totale constante kosten zijn € 8.000.000,-
- De gemiddelde variabele kosten zijn ongeacht de hoeveelheid kaarten € 0,35.

Tussen de beide busondernemingen geldt echter één verschil, namelijk de prijselasticiteit van de vraag naar buskaarten. De prijselasticiteit van de AMZ is - 0,5 (uitgaande van 2.000.000 kaarten). Voor de RBO is deze -2.

- a) *Wat versta je onder een monopolie?*
- b) *Geef kritiek op de uitspraak dat beide busondernemingen een monopolie vormen. (Ga ervan uit dat busondernemingen ieder een eigen rayon bestrijken.)*
- c) *Is een monopolie hetzelfde als een monopolistische concurrentie? Motiveer je antwoord.*
- d) *Geef een voorbeeld van constante kosten van een busonderneming. Motiveer je antwoord.*
- e) *Geef een voorbeeld van variabele kosten van een busonderneming. Motiveer je antwoord.*
- f) *De AMZ en de RBO hebben vóór de prijsverhoging een even grote winst. Bereken deze.*
- g) *Geef in woorden aan wat onder het begrip prijselasticiteit van de vraag wordt verstaan.*
- h) *Verklaar dat de prijselasticiteit van de vraag naar buskaarten tussen beide busondernemingen verschilt.*
- i) *Verklaar waarom de kruiselingse elasticiteit van busvervoer en taxivervoer een positief getal zal zijn.*
- j) *Bereken de winst van de AMZ na de prijsverhoging.*
- k) *Maak een keuze: De RBO zal door de prijsstijging meer / minder winst maken dan de AMZ. Verklaar je antwoord in woorden met behulp de gegevens over de prijselasticiteit van beide ondernemingen.*
- l) *Hoe groot zijn de marginale kosten van de busondernemingen?*

Opgave D3-4

In een land wordt het binnenlands postverkeer verzorgd door één bedrijf dat het wettelijk alleenrecht heeft.

a) *Van wat voor soort marktvorm is er sprake? Motiveer je antwoord.*

Van het postbedrijf zijn de volgende gegevens bekend:

- De prijsafzetfunctie: $Q = -P + 100$
- De gemiddelde variabele kostenfunctie: $GVK = -0,5 Q + 60$
- De totale constante kostenfunctie: $TCK = \text{€ } 8 \text{ miljoen.}$

Hierin is: Q = het aantal poststukken per dag in miljoenen.

P = prijs in centen per poststuk.

GVK is eveneens in centen.

TCK is in euro per dag.

- b)** *Beredeneer of de prijsafzetfunctie gelijk is aan de collectieve vraagfunctie.*
- c)** *Maak een assenstelsel. Zet daarin de prijs in centen verticaal (tot 120 cent = 12 cm) en de hoeveelheid poststukken horizontaal (tot 150 miljoen = 15 cm). Teken in het assenstelsel de prijsafzetfunctie.*
- d)** *Teken ook de GVK-functie in hetzelfde assenstelsel.*
- e)** *Bereken de marginale kosten (MK) wanneer Q toeneemt van 0 naar 10. Dit punt dien je precies tussen $Q = 0$ en $Q = 10$ (dus bij $Q = 5$) te tekenen in hetzelfde assenstelsel. Zet in de grafiek bij dit punt: punt 1.*
- f)** *Bereken de marginale kosten (MK) wanneer Q toeneemt van 40 naar 50. Teken ook dit punt in het assenstelsel en zet erbij: punt 2.*
- g)** *Verbindt nu de punten 1 en 2 door een rechte lijn en zet erbij MK.*
- h)** *Bij welke prijs is er maximale winst?*
- i)** *Hoe groot is de maximale winst?*

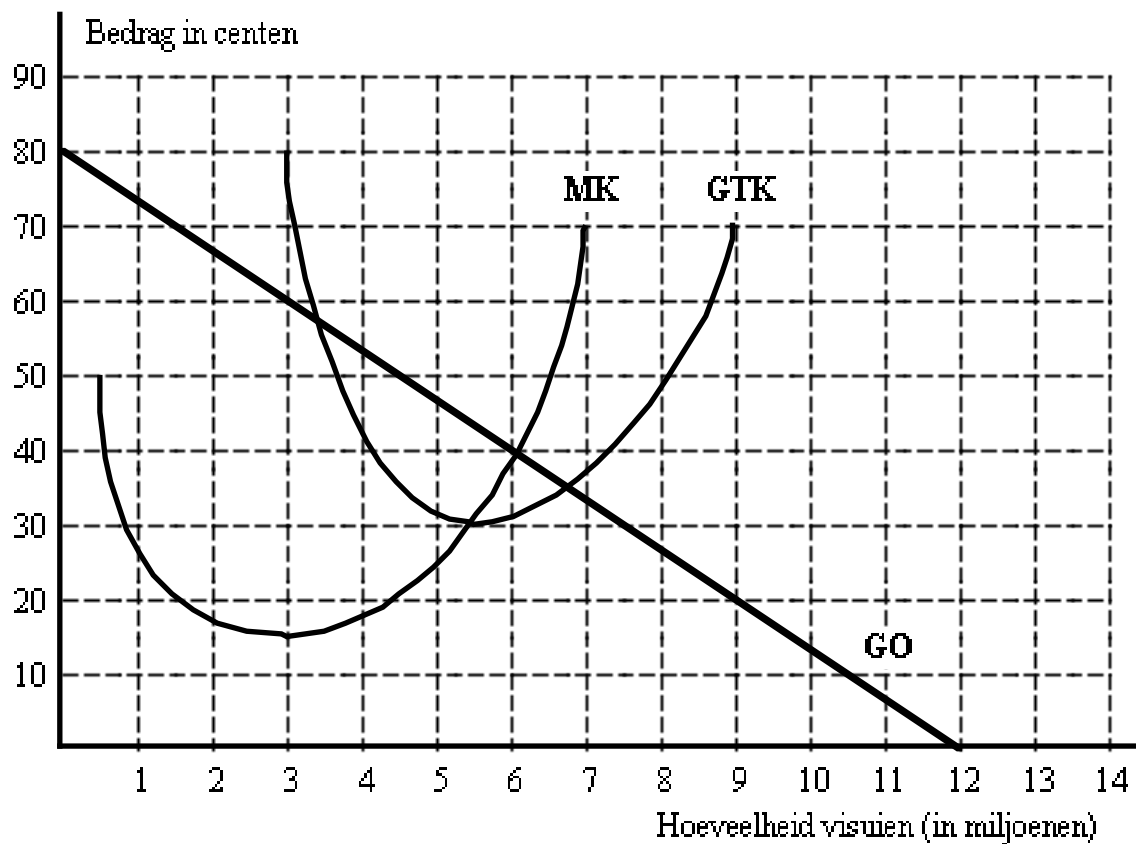
In plaats van te streven naar maximale winst, kan het postbedrijf ook streven naar een maximale omzet.

- j)** *Bij welke hoeveelheid poststukken is de omzet maximaal?*
- k)** *Leg uit of het in dit geval bedrijfseconomisch verantwoord is om te streven naar maximale omzet.*

Opgave D3-5

Gewapend met een brok economische kennis treedt Frans Trok in dienst bij het familiebedrijf in uien. Hij ontwikkelt een nieuwe type product: de visui. Dit is een ui die de vorm heeft van een vis en waarvan de smaak een kruising is tussen een vis en een ui. De visui blijkt bijzonder goed aan te slaan. Omdat niemand het geheime recept kent, groeit het tanende familiebedrijf uit tot een monopolie. Op de bijlage treft u de prijsafzetcurve (= GO), de marginale kostencurve (MK) en de gemiddelde totale kostencurve (GTK) aan van dit nieuwe monopolistische bedrijf.

- Teken in onderstaande assenstelsel de MO-curve.
- Geef met de letter A in de tekening de hoeveelheid aan waar de omzet maximaal is.
- Geef met de letter B in de tekening de hoeveelheid aan waar de winst maximaal is.
- Arceer in de grafiek de rechthoek die de maximale winst aangeeft.

Volgens de overeenkomst met het familiebedrijf krijgt Frans Trok 10% van de maximale winst in de vorm van een provisie.

- Bereken hoeveel provisie hij ontvangt?

Opgave D3-6

In 1993 heeft de Nederlandse camcordermarkt een sterke groei laten zien. De verkoop van het aantal nieuwe camcorders is in 1993 met 5% gestegen ten opzichte van 1992. Van de vijf grootste fabrikanten slaagde echter alleen Panasonic erin het marktaandeel te vergroten. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de verkopen in Nederland.

Marktaandelen in procenten van de totale afzet:

	1992	1993
Sony	16,5	16,1
Panasonic	9,5	11,2
Hitachi	8,4	7,2
Canon	8,1	7,5
Sharp	5,0	4,3
Overige fabrikanten	52,5	53,7
Totaal	100,0	100,0

Dealers kopen hun camcorders in bij de importeurs. Hier is sprake van de marktform oligopolie.

- a) *Toon met behulp van de bovenstaande tabel aan dat het hier om een oligopolistische marktform gaat.*

Naast de markt waarop camcorderfabrikanten aan dealers leveren, is er de markt waarop dealers camcorders (via winkels) aan de consument leveren.

- b) *Van welke marktform is sprake op de markt waar de consumenten camcorders kopen? Motiveer je antwoord.*

De totale vraag naar camcorders is voor de individuele fabrikant een gegeven dat niet of nauwelijks te beïnvloeden is. Eén van de factoren die de totale vraag naar camcorders bepaalt is de prijsontwikkeling van de complementaire goederen.

- c) *Geef één voorbeeld van complementaire goederen van camcorders.*
 d) *Noteer de formule van de kruiselingse prijselasticiteit.*
 e) *Hoe zal het teken zijn van de kruiselingse prijselasticiteit van complementaire goederen bij prijsdaling? En bij prijsstijging? Motiveer.*

Een individuele camcorderfabrikant kan proberen de vraag naar zijn eigen merk te bevorderen om zodoende zijn marktaandeel te vergroten. De prijs wordt hierbij zelden als wapen in de concurrentiestrijd gebruikt.

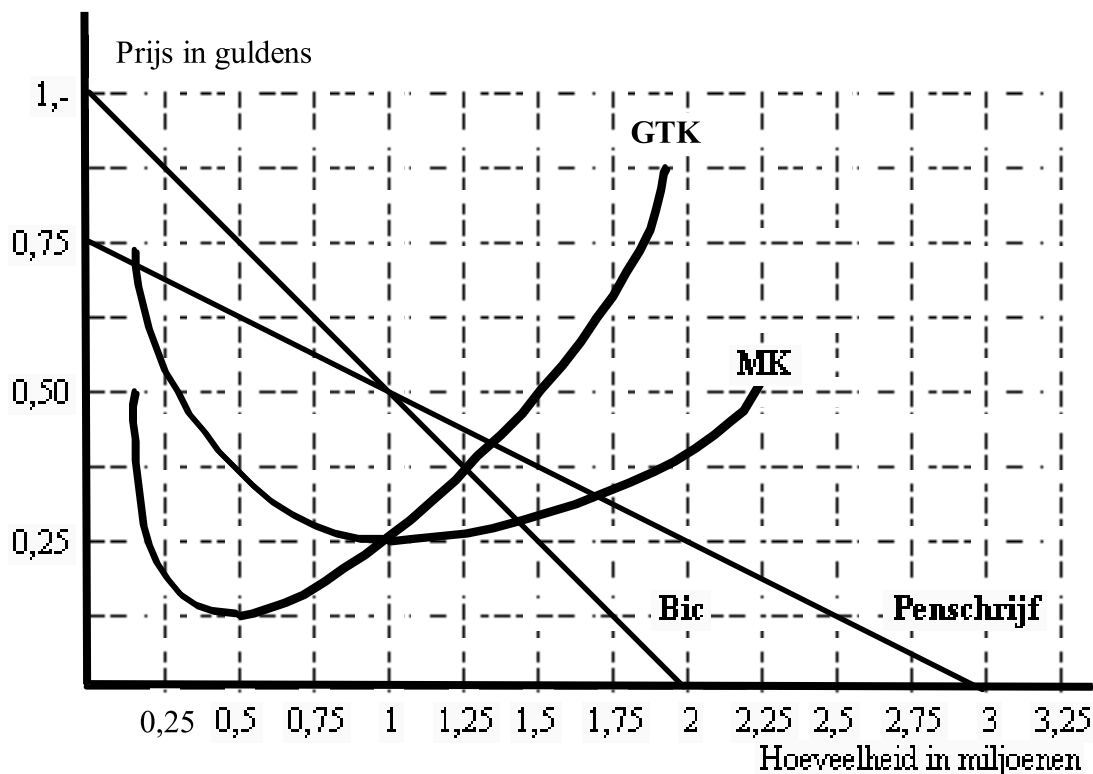
- f) *Wat wordt in dit verband verstaan onder “cut-throat-competition”?*
 g) *Noem, met uitsluiting van prijszetting, een tweetal manieren waarop een individuele camcorderfabrikant kan trachten haar marktaandeel te vergroten.*

Uit de tabel blijkt dat Panasonic het marktaandeel in Nederland heeft vergroot van 9,5% tot 11,2%. Het totale aantal verkochte camcorders steeg met 5%.

- h) *Bereken met hoeveel procent de afzet van Panasonic in 1993 is gestegen ten opzichte van de afzet in 1992 (één decimaal nauwkeurig).*

Opgave D3-7

In de grafiek hieronder zijn de prijsafzetcurven (GO-functies) getekend van de bedrijven 'Penschrijf' en van 'Bic'. Beide ondernemers opereren onder de marktvorm heterogeen oligopolie. Voor de eenvoud wordt aangenomen, dat beide ondernemingen een identiek kostenverloop hebben.

Voorts is bekend dat het marktaandeel van beide bedrijven even groot is: zowel Penschrijf als Bic hebben een marktaandeel van 32 procent.

- Noem de kenmerken van een 'heterogeen oligopolie'.
- Bereken de totale hoeveelheid pennen die op de markt verkocht worden.

Bedrijf Penschrijf overweegt de prijs te veranderen.

- Bereken met hoeveel procent Penschrijf de prijs moet laten veranderen om maximale winst te behalen. Geef aan of dit een prijsdaling of prijsstijging betreft.
- Arceer in de grafiek de oppervlakte die de maximale winst aangeeft van Penschrijf. Geef tevens de berekening van deze winst.
- Wat is de maximaal mogelijke totale opbrengst (= omzet) voor Penschrijf.

Bic overweegt het marktaandeel te verhogen door een zo laag mogelijke prijs te stellen. Door een lage prijs neemt zijn afzet toe. Dit kan echter wel ten koste van de winst gaan.

- Beneden welke prijs zal Bic verlies leiden?

Opgave D3-8

Uit de krant van 4 december 1990:

“NVM wordt teruggefloten”

DEN HAAG,

“Staatssecretaris Van Rooy van Economische Zaken heeft in een brief aan de Nederlandse Vereniging van Makelaars (NVM) opheldering gevraagd over een embargoregeling. Door deze regeling schermen de makelaars de markt af in hun eigen voordeel. De regeling houdt in dat makelaars die een woning in de verkoop krijgen deze een week lang alleen aan collegae aanbieden. Pas na een week of soms langer wordt met het huis geadverteerd en wordt een bord in de tuin geplaatst”.

- a) *Is hier sprake van een kartel of van een fusie? Motiveer je antwoord.*
- b) *Op grond van welke wet had het Ministerie van Economische Zaken toen (1990) maatregelen kunnen treffen tegen deze embargoregeling?*
- c) *Noem enkele maatregelen die de Minister op grond van deze wet zou kunnen nemen ervan uitgaande dat vernietiging van de regeling (toen) onmogelijk was.*

Sinds 1998 is de Nederlandse wetgeving op dit gebied aangepast; Nederland zit nu op een lijn met de Europese wetgeving.

- d) *Op grond van welke wet kan het Ministerie van Economische Zaken nu maatregelen treffen tegen deze embargoregeling?*
- e) *Noem een maatregel die de Minister op grond van deze wet kan nemen.*

In de economie worden als sectoren onderscheiden: de primaire-, de secundaire-, de tertiaire-, en de quataire sector.

- f) *Tot welke sector behoren de makelaars? Motiveer je keuze.*

Opgave D3-9

In ons land is het spoorwegvervoer (grotendeels) in handen van één bedrijf, namelijk de Nederlandse Spoorwegen (de NS).

a) *Hoe heet de marktform waarop slechts één bedrijf goederen of diensten aanbiedt?*

Een ander voorbeeld van een dergelijk bedrijf is KPN. Vroeger was KPN de enige aanbieder van telecommunicatie in Nederland. Dit bedrijf werd in 1994 geprivatiseerd.

b) *Maak een keuze en motiveer je antwoord:*

KPN behoort tot de primaire / secundaire / tertiaire / quataire sector.

c) *Wat versta je onder 'privatisering'?*

Zowel de NS als KPN zijn erg grote bedrijven. Dit heeft zowel voordelen als nadelen.

d) *Noem twee voordelen van grote bedrijven.*

e) *Noem twee nadelen van grote bedrijven.*

De nadelen kunnen tot uitdrukking komen in maatschappelijk ongewenste uitkomsten.

f) *Bedenk op welke wijze de overheid zou kunnen ingrijpen om dergelijke maatschappelijk ongewenste uitkomsten tegen te gaan.*

Opgave D3-10

In februari 1990 vonden acties plaats van boeren. Daarmee trachtten de boeren een garantieprijs van € 350 per ton graan af te dwingen. Prijsvorming van graan overeenkomstig het marktmechanisme levert volgens de boeren een onaanvaardbaar lage prijs op.

Gegeven zijn de volgende functies:

$$Q_v = -10P + 4.000$$

$$Q_a = \frac{40P - 2.000}{3}$$

Hierin is: Q_v = de gevraagde hoeveelheid in miljoenen tonnen
 Q_a = aangeboden hoeveelheid in miljoenen tonnen
 p = prijs per ton

- a) *Bereken de evenwichtsprijs die overeenkomstig het marktmechanisme tot stand zou komen.*
- b) *Bereken de daarbij behorende evenwichtshoeveelheid.*
- c) *Teken de vraagcurve en de aanbodcurve. Zet op de verticale as de prijs (P) en op horizontale as de hoeveelheid (Q).*
- d) *(x-as: 1 cm = 1.000 miljoen ton; y-as: 1 cm = 100 euro).*
- e) *Hoe groot is het aanbodoverschot in geval de acties van de boeren succes hebben en een garantieprijs van € 350,- per ton graan tot stand zou komen.*
- f) *Bereken de kosten van het uit de markt nemen van dit aanbodoverschot wanneer een garantieprijs van € 350,- zou gelden.*

Opgave D3-11

Uit een krant van 27 december 1994:

“Taxirit wordt 10 tot 20 procent goedkoper”

DEN HAAG (ANP),

Het plan van minister Wijers van Economische Zaken om door het schrappen van regels te komen tot meer concurrentie in het taxivervoer valt goed bij de Consumentenbond. Een deskundige van die bond verwacht dat een taxirit daardoor 10 tot 20 procent goedkoper kan worden. Tot dusverre worden de taxivergunningen uitgegeven door provincies of gemeenten. Zij hebben bovendien de bevoegdheid de taxitarieven vast te stellen. Wat de Consumentenbond betreft wordt het huidige taxitarief omgezet in een-tarief, zodat de consument gevrijwaard wordt van te hoge prijzen.

- a) *Leg uit wat de invloed is van de huidige taxivergunningen op het taxitarief.*
 b) *Maak een keuze:
 Op de opengelaten plaats in de tekst dient het woord maximum / minimum te worden ingevuld.*

Hieronder staat de denkbeeldige taximarkt in Roosendaal.

$$Q_v = -18P + 100$$

$$Q_a = 2P - 6$$

Hierin zijn Q_v en Q_a de gevraagde respectievelijk aangeboden hoeveelheid in tienduizend taxikilometers per week. P stelt de prijs per taxikilometer voor in euro.

- c) *Bereken de evenwichtsprijs én de evenwichtshoeveelheid op basis van het bovenstaande marktmodel.*

Voorts is bekend dat een gemiddelde taxi 47.840 kilometer per jaar aflegt. Ook is bekend, dat het door de gemeente Roosendaal ingestelde taxitarief gelijk is aan de evenwichtsprijs.

- d) *Bereken hoeveel taxi's er in de gemeente Roosendaal rondrijden.*

Per taxikilometer zijn de kosten gemiddeld € 2,30. Het tarief van de vennootschapsbelasting is 35 procent.

- e) *Bereken hoeveel vennootschapsbelasting alle Roosendaalse taxibedrijven samen jaarlijks moeten afdragen.*

Door het versoepelen van het vergunningenbeleid neemt vervolgens het aanbod van het aantal taxikilometers toe. De nieuwe aanbodcurve wordt $Q_a = 2P - 4$. De gemeente Roosendaal verlaagt het reeds eerder ingestelde taxitarief met 10 cent.

- f) *Noem een mogelijk nadeel, dat de consument van deze versoepeling van het vergunningenbeleid kan ondervinden.*
 g) *Bereken of de taximarkt in Roosendaal nu nog in evenwicht is.*

Opgaven D3-12

Uit de krant van 14 maart 2002:

“Europese Unie wil af van vaste boekenprijzen”

AMSTERDAM,

De Nederlandse overheid wil de prijsvorming van boeken overlaten aan het marktmechanisme. Nederland volgt daarbij de Europese wetgeving op dit gebied.

Vaste boekenprijzen zouden volgens de voorstanders van dit systeem zogenaamde interne subsidiëring mogelijk maken. Interne subsidiëring betekent dat “moeilijke” boeken voor een groter publiek betaalbaar worden gemaakt, door voor “bestsellers” een relatief hoge prijs te vragen. Om dit nader te illustreren nemen we aan dat een uitgever slechts twee boeken op de markt brengt, een “moeilijk” boek en een “bestseller”.

$$\begin{array}{ll} \text{Collectieve vraagfunctie van de “bestseller”}: & q_{vb} = -25.000p + 650.000 \\ \text{Collectieve vraagfunctie van het “moeilijke”}: & q_{vm} = -80p + 14.000 \end{array}$$

q_v staat voor het aantal gevraagde boeken. p staat voor de prijs per boek in euro.

Zonder interne subsidiëring zou de “bestseller” tegen € 10 per stuk verkocht worden, terwijl het “moeilijke” boek € 50 per stuk zou opbrengen.

- Bereken de totale omzet van de “bestseller” bij het marktmechanisme.
- Bereken de totale omzet van het “moeilijke” boek bij het marktmechanisme.
- Bereken de totale omzet van beide boeken te samen, bij de gegeven prijzen.

Wanneer interne subsidiëring wordt toegepast, zou de “bestseller” tegen € 12 per boek verkocht worden. De mogelijke extra kosten voor de interne subsidiëring worden buiten beschouwing gelaten.

- Hoe groot is het totaal bedrag dat voor interne subsidiëring beschikbaar komt door de genoemde prijsstijging van de “bestseller”?
- Verklaar waarom ondanks de genoemde prijsstijging de totale omzet van de “bestseller” toeneemt.

Het beschikbare bedrag wordt volledig aangewend voor interne subsidiëring.

- Toon met behulp van een berekening dat de omzet van het “moeilijke” boek € 300.000 wordt.
- Toon met behulp van een berekening aan dat die omzet bereikt kan worden bij een prijs van € 150 en bij een prijs van € 25.
- Tegen welke prijs zal het “moeilijke” boek verkocht worden? Verklaar het antwoord.

Niet iedereen is ingenomen met het systeem van de verticale prijsbinding. Sommige aanbieders van boeken (bijvoorbeeld warenhuizen en supermarkten), maar ook bepaalde lezers, zagen liever een vrije boekenprijs. De Europese Unie onderschrijft de argumenten.

- Waarom zullen sommige warenhuizen en supermarkten niet zo blij zijn met het systeem van de verticale prijsbinding? Verklaar het antwoord.
- Welke lezersgroep zal niet ingenomen zijn met het systeem van de verticale prijsbinding? Verklaar het antwoord.

Opgave D3-13

Een van de markt vormen is monopolistische concurrentie. Deze markt vorm toont zowel overeenkomsten als verschillen met de markt vorm van volledige mededinging.

- a) *Noem een verschil tussen de markt vorm monopolistische concurrentie en de markt vorm volledige mededinging.*
- b) *Noem een overeenkomst tussen de beide genoemde markt vormen.*

De ondernemers op een markt met monopolistische concurrentie zien regelmatig dat de voorkeuren van de consumenten veranderen.

In een krantenbericht stond:

“De economische opleving heeft ervoor gezorgd dat de detailhandel weer volop in beweging is. Vooral dure merken doen het goed. Wie het ruimer heeft dan Jan Modaal kiest voor het exclusieve merk”.

- c) *Wat zal er gebeuren met het marktaandeel van goedkope merken als de inkomens stijgen? Verklaar het antwoord.*

In augustus 1986 schreef een krant:

“In het verleden zijn de videotheken als paddenstoelen uit de grond geschoten. Voor startende ondernemers was deze nieuwe branche een kans bij uitstek om een eigen zaak te beginnen. Inmiddels verdwijnen al weer veel videotheken”.

- d) *Verklaar de geschetste ontwikkeling in de videothekenbranche met behulp van het marktmechanisme.*

In de Nederlandse detailhandel is vaak sprake geweest van kartelvorming die tot uiting komt in een systeem van verticale prijsbinding.

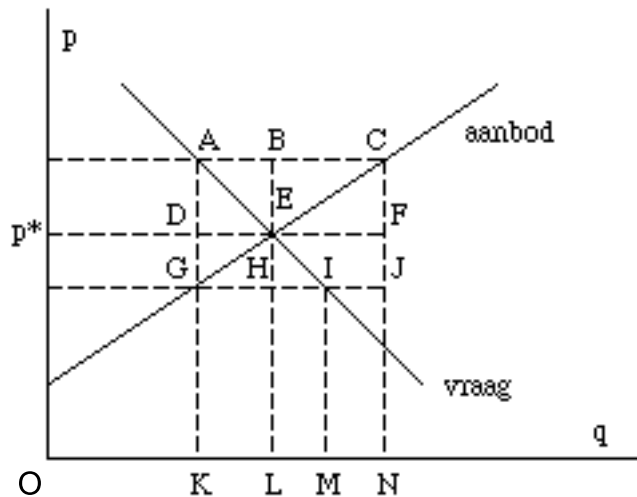
- e) *Wat verstaan we onder verticale prijsbinding?*
- f) *Wat verstaat men onder een kartel?*
- g) *Wat is de huidige wetgeving ten aanzien van kartels?*

Tengevolge van de verticale prijsbinding bestaan er vaak voor de detailhandel vaste verkoopprijzen, waardoor concurrentie tussen de detaillisten moeilijker wordt.

- h) *Noem twee manieren waarop de detailhandel ondanks vaste verkoopprijzen met elkaar kunnen concurreren.*

Opgave D3-14

Gegeven is een markt met volledige mededinging. In onderstaande figuur zijn de vraag- en aanbodlijn weergegeven; p^* is de evenwichtsprijs (marktprijs) in de uitgangssituatie. De andere horizontale stippellijnen zijn de minimumprijs en de maximumprijs.

Stel dat de overheid deze prijs niet acceptabel vindt en ingrijpt m.b.v. een maximumprijs.

a) *Maak een keuze:*

De maximumprijs ligt boven / onder de evenwichtsprijs. Motiveer je keuze.

b) *Vul in:*

De aangeboden hoeveelheid bij de maximumprijs wordt weergegeven door de letter

c) *Vul in:*

De gevraagde hoeveelheid bij de maximumprijs wordt weergegeven door de letter

Stel dat door veranderingen in de markt en veranderende inzichten de overheid de maximumprijs niet meer acceptabel vindt en juist ingrijpt m.b.v. een minimumprijs.

d) *Vul in:*

De aangeboden hoeveelheid bij de minimumprijs wordt weergegeven door de letter

e) *Vul in:*

De door de consumenten gevraagde hoeveelheid bij de minimumprijs wordt weergegeven door het lijnstuk

f) *Vul in:*

De door de overheid gevraagde hoeveelheid bij de minimumprijs wordt weergegeven door het lijnstuk

g) *Vul in:*

De kosten die voor de overheid aan dit ingrijpen zijn verbonden, worden grafisch weergegeven door de rechthoek

Opgave D3-15

Een producent koopt de grondstof voor zijn eindproduct op een markt die gekarakteriseerd wordt door volledige mededinging.

Op de verkoopmarkt is deze producent monopolist.

- a) *Noem drie factoren waarop een monopolie kan berusten.*
 b) *Wat kan geconstateerd worden als de invloed op de prijs van deze producent op de inkoopmarkt vergeleken wordt met die op de verkoopmarkt?*

De inkoopprijs van de grondstof bedraagt \$ 20 per kilogram.

Per eindproduct is 1 kilogram grondstof nodig. De overige proportioneel variabele kosten bedragen \$ 5 per eindproduct. De totale vaste (of constante) kosten bedragen \$ 60.000 per periode.

- c) *Wat zijn variabele kosten?*
 d) *Wat zijn proportioneel variabele kosten?*

Met betrekking tot de kosten van de monopolist is de onderstaande gedeeltelijk ingevulde tabel gegeven. De symbolen hebben de volgende betekenis:

TCK = totale vaste (of constante) kosten, TVK = totale variabele kosten, TK = totale kosten, MK = marginale kosten per eenheid product, GCK = gemiddelde vaste (of constante) kosten, GVK = gemiddelde variabele kosten, GTK = gemiddelde totale kosten, q = aantal eenheden eindproduct

- e) *Vul de onderstaande tabel verder in.*

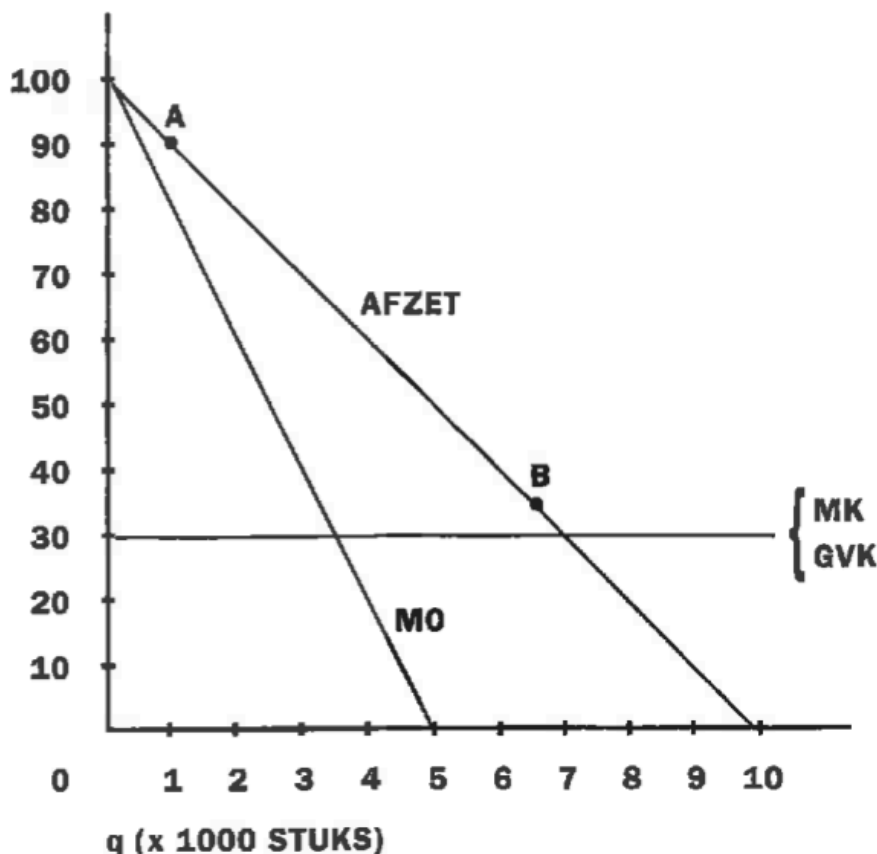
q	TCK	TVK	TK	GCK	GVK	GTK	MK
0						-	
2000						55	
4000						40	
6000						35	
8000						32,5	
10000						31	

Opgave D3-15

Bij deze opgave gaan we verder met de monopolist uit de vorige opgave. De basis van deze opgave zijn dus de gegevens uit de vorige opgave.

Uitgaande van de oorspronkelijke situatie, krijgt deze monopolist te maken met een heffing van 5 euro per product.

In onderstaande grafiek is van de monopolist getekend: De afzetlijn, de gemiddelde variabele kostenlijn, de marginale kostenlijn en de marginale opbrengstenlijn.

- Verklaar het verloop van de MK-lijn.
- Teken in de grafiek de gemiddelde totale kostencurve (de snijpunten van de gemiddelde totale kostencurve met de afzetlijn zijn reeds aangegeven met de letters A en B).
- Hoe groot is de totale winst bij de productieomvang die correspondeert met punt A, respectievelijk punt B? Verklaar je antwoord.
- Verklaar waarom de afzetlijn van een monopolist een dalende lijn is.
- Arceer in de grafiek het oppervlak dat de maximale totale winst aangeeft.
- Bij welke prijs en bij welke afzet heeft de monopolist de grootste omzet? Toon dat aan met een berekening.

Opgave D3-17

In de Nederlandse boekenbranche bestaan vaste verkoopprijzen.

- a) *Noem drie manieren waarop boekhandelaren ondanks vaste verkoopprijzen met elkaar kunnen concurreren.*

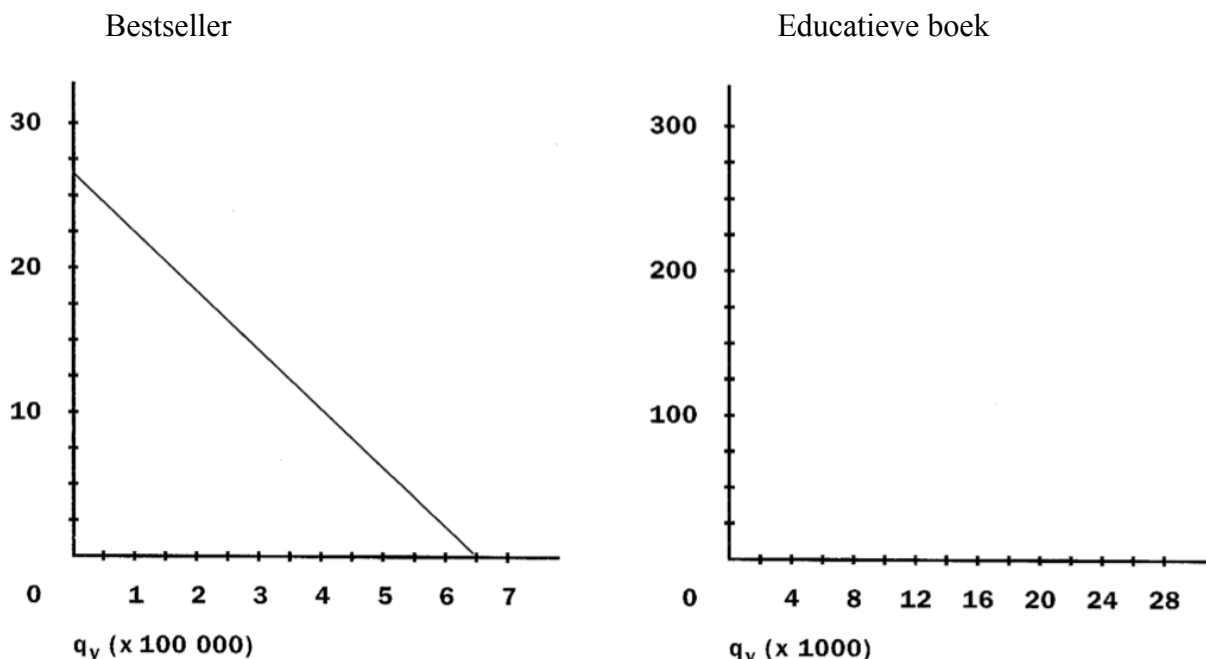
Vaste boekenprijzen zouden volgens de voorstanders van dit systeem interne subsidiëring mogelijk maken. Interne subsidiëring betekent dat 'educatieve' boeken voor een groter publiek betaalbaar worden gemaakt, door voor 'bestsellers' een relatief hoge prijs te vragen. Om dit nader te illustreren nemen we aan dat een uitgever slechts twee boeken op de markt brengt, een 'educatief' boek en een 'bestseller'.

De collectieve vraagfunctie van de 'bestseller' luidt: $q_v = -25.000 p + 650.000$

De collectieve vraagfunctie van het 'educatief' boek luidt: $q_v = -80 p + 14.000$

q_v staat voor het aantal gevraagde boeken, p staat voor de prijs per boek in euro.

Zonder interne subsidiëring zou de 'bestseller' tegen € 10 per stuk verkocht worden, terwijl het 'educatief' boek € 50 per stuk zou opbrengen.

- b) *Teken in de daarvoor bestemde grafiek de collectieve vraaglijn van het 'educatieve' boek.*
 c) *Geef in de daarvoor bestemde grafiek door arcering aan hoe groot de totale omzet van de 'bestseller' is, bij de gegeven prijs.*
 d) *Bereken de totale omzet van beide boeken tezamen, bij de gegeven prijzen.*

Wanneer interne subsidiëring wordt toegepast, zou de 'bestseller' tegen € 12 per boek verkocht worden. De mogelijke gevolgen van interne subsidiëring voor de totale kosten worden buiten beschouwing gelaten.

- e) *Hoe groot is het totaalbedrag dat voor interne subsidiëring beschikbaar komt door de genoemde prijsstijging van de 'bestseller'?*

Het beschikbare bedrag wordt volledig aangewend voor interne subsidiëring.

- f)** *Laat met behulp van een berekening zien dat de omzet van het 'educatieve' boek € 300.000 wordt.*
- g)** *Toon met behulp van een berekening aan dat die omzet bereikt kan worden bij een prijs van € 150 en bij een prijs van € 25.*
- h)** *Tegen welke prijs zal het 'educatieve' boek verkocht worden? Verklaar je antwoord.*

Niet iedereen is ingenomen met het systeem van vaste verkoopprijzen en interne subsidiëring. Sommige aanbieders van boeken (bijvoorbeeld supermarkten), maar ook bepaalde lezers, zagen liever een vrije boekenprijs.

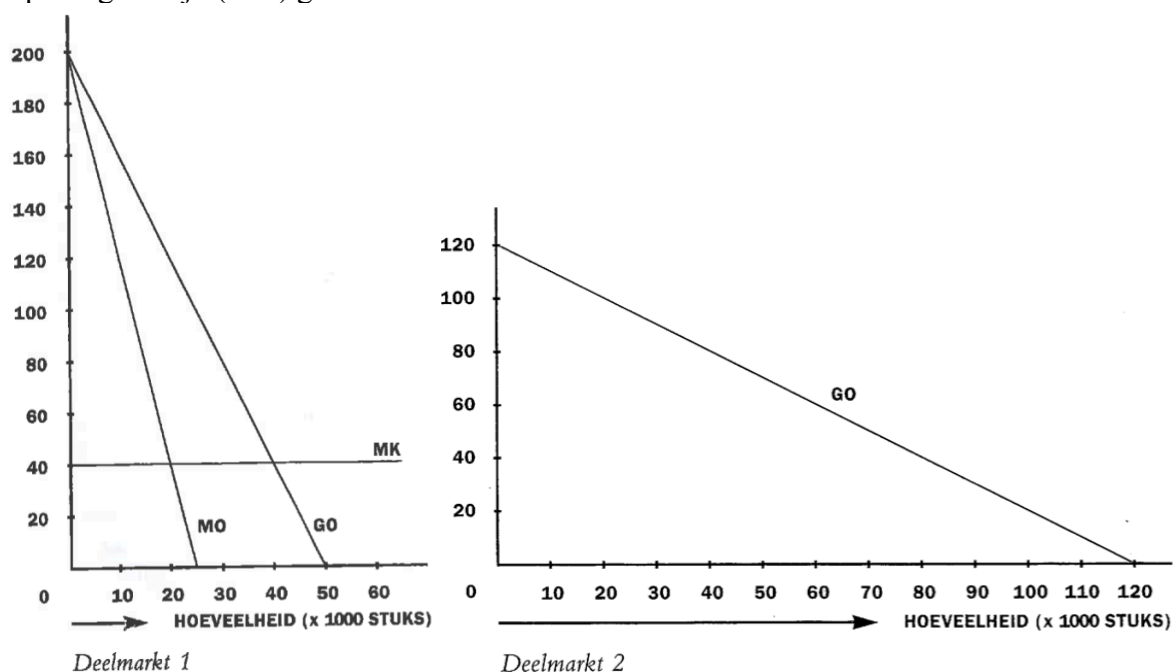
- i)** *Waarom zullen sommige supermarkten niet zo blij zijn met het systeem van vaste verkoopprijzen en interne subsidiëring? Verklaar je antwoord.*
- j)** *Welke lezersgroep zal niet ingenomen zijn met het systeem van vaste verkoopprijzen en interne subsidiëring? Verklaar je antwoord.*

Opgave D3-18

Een monopolist verkoopt zijn product op twee gescheiden deelmarkten. De totale constante kosten bedragen 2.000.000 euro per jaar en de variabele kosten bedragen bij elke productie omvang € 40 per stuk. In de uitgangssituatie is de prijs op de beide deelmarkten € 100 per stuk. Op deelmarkt 1 is de afzet 25.000 eenheden en op deelmarkt 2 is de afzet 20.000 stuks.

- a) Bereken de totale winst van deze monopolist in de uitgangssituatie op de beide deelmarkten tezamen.

De ondernemer denkt zijn winst te kunnen vergroten door op beide deelmarkten verschillende prijzen vast te stellen. Hij laat daarom een marktonderzoek verrichten naar het verband tussen de prijs en de afzet op de beide deelmarkten. In de grafieken is dit verband weergegeven. Voor deelmarkt 1 zijn bovendien de marginale kostenlijn (MK) en de marginale opbrengstenlijn (MO) getekend.

- b) Verklaar waarom de marginale kosten hier gelijk zijn aan de gemiddelde variabele kosten.
 c) Bewijs dat de monopolist in de uitgangssituatie op deelmarkt 1 een maximale totale opbrengst heeft.

Stel dat de monopolist maximale totale winst op de beide deelmarkten wenst.

- d) Leid uit de grafiek voor deelmarkt 2 de prijs af waarbij de monopolist op deze deelmarkt maximale totale winst heeft. Geef die prijs in de grafiek aan met p^* .
 e) Bereken de maximale totale winst voor de monopolist op de beide deelmarkten tezamen.

Het streven naar maximale winst betekent op deelmarkt 1 een prijsverhoging en op deelmarkt 2 een prijsverlaging.

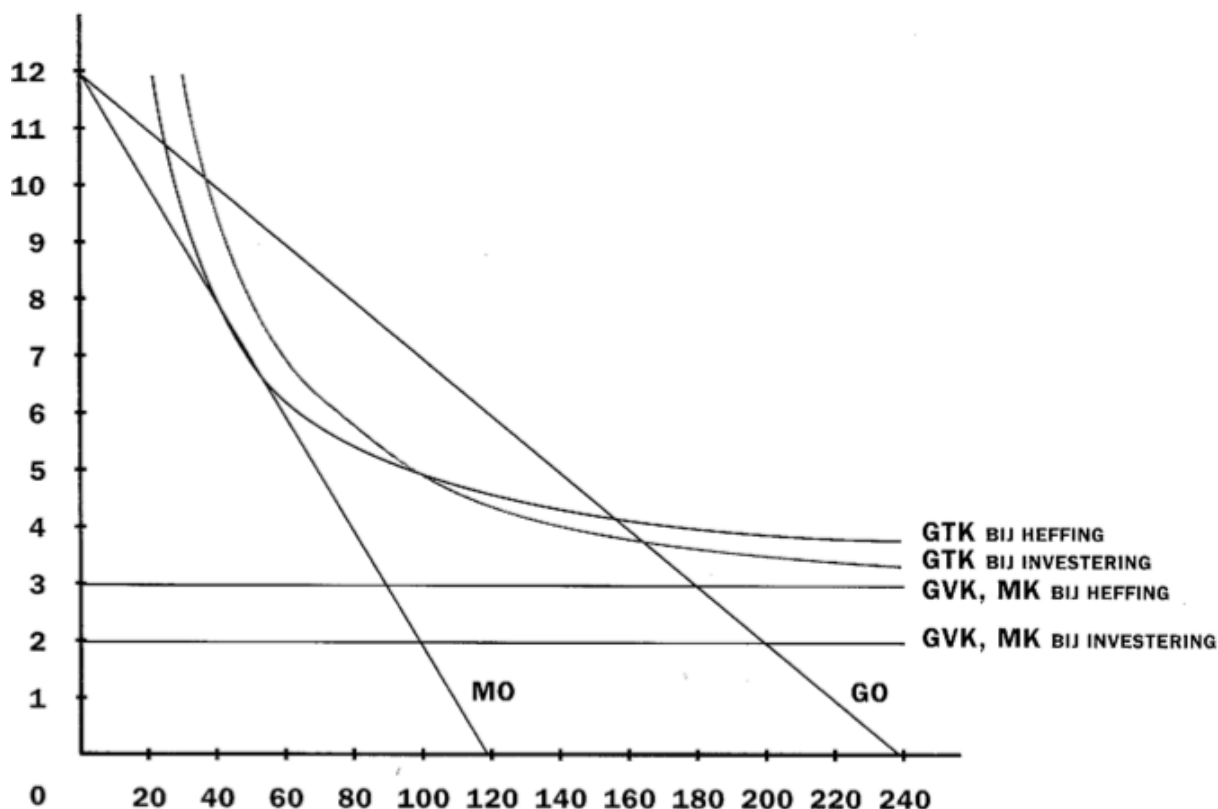
- f) Leg uit door MO met MK te vergelijken waarom op deelmarkt 1 de prijs wordt verhoogd om de maximale totale winst te verkrijgen.

Opgave D3-19

Een bedrijf produceert in de uitgangssituatie 100.000 producten per jaar waarbij maximale totale winst wordt behaald. Bij die productie wordt een grote hoeveelheid water vervuild. De overheid legt het bedrijf vervolgens de volgende keuze voor:

- het betalen van milieuheffing
- het doen van een investering waardoor de watervervuiling stopt

In de figuur hieronder is getekend de situatie bij de heffing en bij de investering. Prijzen in euro's en hoeveelheden (x 1.000 stuks)

Het bedrijf blijft streven naar maximale totale winst. Stel dat het bedrijf kiest voor het betalen van de heffing.

- Welke hoeveelheid zal het bedrijf dan aanbieden? Verklaar je antwoord.
- Welke prijs zal het bedrijf dan voor het product vragen?

Als het bedrijf kiest voor het betalen van de heffing, bedraagt de maximale totale winst 207.000 euro. Het bedrijf kan echter ook kiezen voor de investering.

- Bereken welke keuze het bedrijf zal maken.

Stel dat het bedrijf als doelstelling heeft het behoud van de oorspronkelijke afzet van 100.000 stuks. Het maakt dan voor het bedrijf niet uit welke keuze het maakt.

- Geef daarvoor de verklaring.
- Welke keuze zou in dit geval vanuit milieuoogpunt voor de hand liggen? Verklaar je antwoord.

Opgave D3-20

In Nederland heeft de afgelopen 10 jaar het autorijden op LPG (autogas) een grote vlucht genomen. Vanwege technische problemen is het onmogelijk om accijns op LPG te heffen. In verband hiermee is de motorrijtuigenbelasting op LPG gebruikende auto's meer dan het dubbele van de motorrijtuigenbelasting op benzine gebruikende auto's. Om op LPG te kunnen rijden is een aparte installatie in de auto nodig.

In het volgende rekenvoorbeeld gaan we uit van onderstaande gegevens. We nemen aan dat deze gegevens betrekking hebben op een gemiddelde auto.

Brandstof	Prijs per liter	Verbruik	Motorrijtuigenbelasting Per jaar	Afschrijving en rentelasten LPG-installatie per jaar
Benzine	€ 1,70	1 liter op 10 km	€ 500	-
LPG	€ 0,75	1 liter op 7,5 km	€ 1.010	€ 400

- a) Bereken het verschil tussen de variabele brandstofkosten per kilometer van LPG en die van benzine.
- b) Bereken de extra vaste lasten die een LPG-rijder jaarlijks heeft vergeleken met die van een benzinerijder.
- c) Bereken hoeveel kilometers een automobilist per jaar ten minste moet rijden om de aanschaf van een LPG-installatie lonend te doen zijn. (Dit aantal kilometers noemen wij het kritische punt).

NB. mocht het antwoord op vraag b niet gevonden zijn, ga dan verder uit van 14.000 km.

- d) Bereken het voordeel in euro voor een automobilist die 25.000 km per jaar in Nederland op LPG rijdt.

We nemen vervolgens aan dat de gemiddelde automobilist zo'n 15.000 km per jaar rijdt. De regering wil de motorrijtuigenbelasting voor LPG-auto's zodanig wijzigen, dat het kritische punt bij 15.000 km komt te liggen.

- e) Leg uit of de motorrijtuigenbelasting voor LPG-auto's dan omhoog of omlaag moet.
- f) Bereken het nieuwe belastingbedrag voor de LPG-rijder.
- g) Zal de uitkomst van vraag d in de nieuwe situatie veranderen? Verklaar je antwoord.

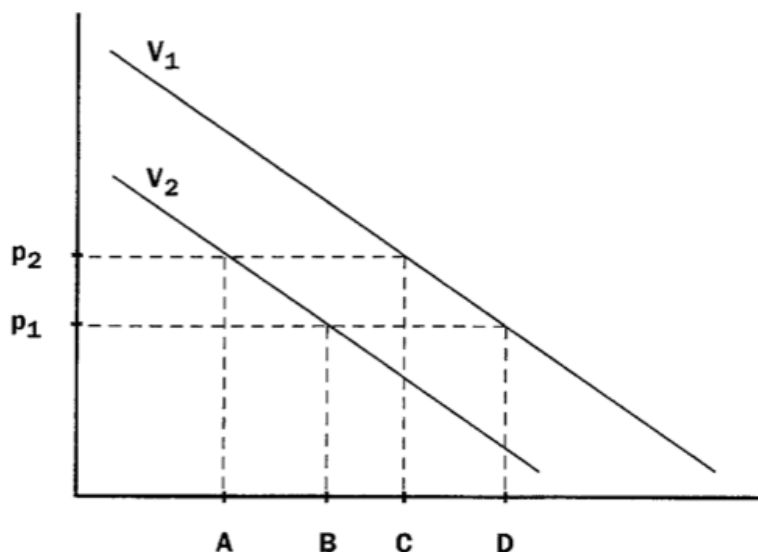
LPG is door een schonere verbranding milieuvriendelijker dan benzine. Aan de andere kant kan het vervoer en de opslag van LPG gevaarlijk zijn.

- h) Kan men, om de welvaart te bevorderen, zeggen dat het rijden op LPG aangemoedigd of afgeremd moet worden? Verklaar je antwoord.

Opgave D3-21

In de tweede helft van de jaren zeventig ontstond er door de recessie een teruggang in het personenvervoer door de lucht.

Stel dat vóór deze recessie de vraag naar personenvervoer door de lucht bij een luchtvaartmaatschappij werd weergegeven door de lijn V_1 in de volgende tekening. In de uitgangssituatie gold prijs P_1 . Onder invloed van de recessie verschoof de vraag van V_1 naar V_2 .

- a) Geef met letters aan hoe de vraag bij de prijs P_1 veranderde door de recessie.

De luchtvaartmaatschappijen kregen bovendien te maken met sterk stijgende brandstofkosten die deels op de consument werden afgewenteld. De prijs werd daardoor P_2 .

- b) Geef met letters aan wat het totale effect was dat de recessie en de stijgende brandstofkosten hadden op de gevraagde hoeveelheid.

Deze ontwikkelingen leidden tot veranderingen in de concurrentie tussen de luchtvaartmaatschappijen. De maatschappijen trachtten hun voortbestaan veilig te stellen door met betere dienstverlening e.d. reizigers bij de concurrenten weg te lokken en zo hun marktaandeel te vergroten.

- c) Verklaar waarom het alleen maar in stand houden van het marktaandeel in de gegeven situatie geen voldoende voorwaarde was om het rendement van de maatschappijen te handhaven.

Een voor luchtvaartmaatschappijen zeer belangrijke groep klanten wordt gevormd door de zakenmensen. Om onder hen klanten te werven hebben de maatschappijen allerlei nieuwe en duurere vervoersklassen gecreëerd.

- d) Verklaar waarom men deze klanten in het algemeen niet met lagere tarieven tracht te werven.

Een belangrijk onderdeel van de informatie over de afzetmarkt is de prijselasticiteit van de vraag.

- e) Wat is de definitie van de prijselasticiteit van de vraag naar vliegvervoer?
 f) Zullen de activiteiten van de luchtvaartmaatschappijen gericht zijn op het vergroten of op het verkleinen van de prijselasticiteit van de vraag naar vliegvervoer door zakenmensen? Licht je antwoord toe.

Opgave D3-22

Marian Roethof wil een breed beugelslot kopen voor haar fiets. In een Consumentengids treft ze onderstaand vergelijkend warenonderzoek aan.

MERK EN TYPE	PRIJS CA.	OOK IN LENGTE VAN LENGTE 3)	LENGTE VAN 4)	GEWICHT KG	BESTAND TEGEN			BESTAND TEGEN STOF- CORROSIE EN VORST		GEBRUIKSGEMAK	TESTRESULTAAT	TOTAAL
					BLIJDONDERHEDEN 5)	GEWELDDLOOS, PROPS 6)	GEWELD, AMATEURS 6)	GEWELD, PROPS 6)	GEWELD, CORROSIE EN VORST			
BREDE BEUGELSLOTEN												
CORDO GRANIT 1000	100	26x11		1,45	AH	++	++	+	+	+	+	GOED
ABUS 54/150 HB230 GRANIT	110	23X11	C	1,4	AH	++	++	+	+	+	+	GOED
TRELOCK TITAN 330/160-300	125	30X11	B	1,45	AH	++	++	□	□		+	GOED
KRYPTONITE EVOL 2000 EV	155	23x11		1,0		++	++	□	□	□		GOED
CYCLELOK 3 ARM	80	23x12		0,75	H	□	+	□	□		-	REDELIJK
CYCLOPS U-LOCK HB 2-30	120	30x12	AD	1,75	AH	++	++	-	□	□		REDELIJK
ABUS 54/180 HB300 FUTURA	150	30x13	B	1,1	AH	++	++	-	+	+		REDELIJK
HEMA 41.14.4019	80	23x11		1,65	AH	++	++	--	-/□		+	MATIG
AXA CITYLOCK 300	90	30x11	B	1,75	AH	++	++	--	-/□		+	MATIG
KRYPTONITE K4 PLUS	110	23x11		1,05	H	++	++	--	+	□		MATIG

Ze wil niet meer dan € 100 betalen en daarvoor een zo goed mogelijk beugels lot kopen.

a) *Wat zou voor haar de beste aankoop zijn? Verklaar je antwoord.*

In bovenstaand overzicht wordt onder meer gelet op het gewicht en het gebruiksgemak. Bij andere onderzoeken wordt op andere zaken gelet.

b) *Noem drie beoordelingscriteria voor het kopen van zoutjes.*

c) *Noem drie beoordelingscriteria voor het kopen van een kleurentelevisie.*

Uit de volgende afbeeldingen blijkt dat consumentenorganisaties meer doen dan het houden van vergelijkende warenonderzoeken.

Ondanks recent verbod

Klacht tegen prijsafspraken van makelaars

Door een onzer redacteurs
DEN HAAG, 5 AUG.

Ondanks het verbod van het ministerie van economische zaken maken makelaars nog steeds onderlinge prijsafspraken. Dit blijkt uit een onderzoek van de Vereniging Eigen Huis, de belangenorganisatie van huiseigenaren.

Eigen Huis heeft een klacht ingediend bij het Openbaar Ministerie. Deze klacht betreft de situatie in Arnhem, waar de makelaars zouden hebben afgesproken dat ze twee procent van de aan- of verkoopprijs van een huis als tarief hanteren. Eigen Huis heeft andere klachten over de tariefafspraken gemeld aan de Economische Controle Dienst.

d) *Welke activiteiten van consumentenorganisaties blijken uit voorgaande afbeeldingen? Verklaar je antwoord.*

Steeds vaker wijzen consumentenorganisaties erop dat het bij consumeren om meer gaat dan het kopen van het beste product tegen een zo laag mogelijke prijs.

e) *Noem twee financiële aspecten waar je nog meer rekening mee kunt houden als je een product koopt.*

f) *Noem twee aspecten met betrekking tot de medemens waar je ook rekening mee kunt houden als je een product koopt.*